

Brüsszel, 2012.11.6.
COM(2012) 635 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

**A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló
eljárásokról szóló 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról**

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	2
2.	AZ IRÁNYELV ALKALMAZÁSA 2008 ÓTA	3
3.	AZ IRÁNYELV FOGYASZTÓKRA GYAKOROLT HATÁSA.....	7
4.	A JOGSÉRTÉS MEGSZÜNTETÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁSOK HATÉKONYSÁGÁNAK AKADÁLYAI	11
5.	A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK.....	14
6.	KÖVETKEZTETÉS	16

1. BEVEZETÉS

A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, 1998. május 19-i 98/27/EK irányelv¹ valamennyi tagállamban bevezetett egy olyan bírósági vagy közigazgatási eljárást, amely a fogyasztói szervezetek és/vagy állami hatóságok számára lehetővé teszi, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indítsanak annak érdekében, hogy megszüntessék egy adott kereskedőnek a fogyasztóvédelemre vonatkozó uniós szabályokat sértő gyakorlatát (ezeket az irányelv melléklete sorolja fel). A 98/27/EK irányelvet számos alkalommal módosították (a mellékletet új irányelvekkel egészítették ki). Az egyértelműség érdekében az irányelvet a jelenleg hatályos 2009/22/EK irányelv kodifikálta.

1.1. Az irányelv tagállamok általi átültetése, valamint 2008-ig történő alkalmazása

Az első jelentés azzal a következtetéssel zárult, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló irányelv legnagyobb érdeme az volt, hogy valamennyi tagállamban bevezetett egy olyan eljárást, amely lehetővé teszi egy adott szervezet számára, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indítson a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme érdekében. Ezek az eljárások sikeresek voltak a nemzeti jogsértések esetében, de a határokon átnyúló jogsértésekre korlátozottabb hatást gyakoroltak. A jogsértés megszüntetésére irányuló, más tagállamban indított eljárások alacsony számát a tagállamok és az érdekelt felek is a más tagállamban indított eljárás költségeivel, bonyolultságával és hosszadalmasságával indokolták.

A Bizottság jelentése kiemelte azt is, hogy a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről szóló 2006/2004/EK rendelet („Rendelet a fogyasztóvédelmi együttműködésről”)² hatálybalépése részben választ ad arra, hogy a hatóságok miért csak korlátozott mértékben vették igénybe a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást a határokon átnyúló jogsértések esetén, hiszen a kölcsönös jogsegély rendelet szerinti mechanizmusai kevésbé költségesek.

1.2. A jelentés módszertana és célja

A fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK irányelv (a továbbiakban: irányelv) 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy az irányelv alkalmazásáról háromévente jelentést nyújtsanak be. Az első jelentést eredetileg 2003-ra tervezték, de 2008 novemberében fogadták el.

2011 márciusában a második jelentés elkészítése érdekében a Bizottság az irányelv alkalmazására vonatkozó kérdőíveket küldött ki állami hatóságoknak és fogyasztói szervezeteknek. A Bizottsághoz 58 válasz érkezett, ezek közül 37-et minisztériumok vagy más tagállami hatóságok, 21-et pedig nemzeti vagy európai szintű fogyasztói szervezetek küldtek vissza.

¹ Az irányelv szövege megtalálható (HL L 110., 2009.5.1., 30–36. o.) itt: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32009L0022:HU:NOT>.

² (HL 364., 2004.12.9., 1–11. o.)

Ezenkívül a Bizottság egy külső tanulmány³ elkészítésére adott megbízást, amelynek célja az volt, hogy további adatokat gyűjtsön az irányelv alkalmazásáról, és áttekintést nyújtson arról, hogy az irányelv milyen hatást gyakorolt a fogyasztókra kilenc tagállamban, nevezetesen Ausztriában, Bulgáriában, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Portugáliában, Spanyolországban és Svédországban. Azért ezeket a tagállamokat választották, mert a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás mellett ezek a tagállamok rendelkeznek kiegészítő kollektív jogorvoslati rendszerrel is, amely már több éve működik.

2. AZ IRÁNYELV ALKALMAZÁSA 2008 ÓTA

2.1. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások becsült száma

Azon nemzeti és határokon átnyúló, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások számáról, amelyeket az egyes tagállamokban a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme érdekében indítottak, csak korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésre adatok. Az átfogó és megbízható statisztikai adatok hiánya arra vezethető vissza, hogy a tagállamokat hivatalosan semmi nem kötelezi arra, hogy központi adatbázist tartsanak fenn a területükön indított, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról, és hogy ezeket az információkat bejelentsék a Bizottságnak. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások számának megbecslése ezért nehéz feladat, és minden becslést óvatosan kell kezelni. A dokumentált eseteket össze lehet gyűjteni, ez azonban nem jelenti azt, hogy valóban csak ezeket a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokat indították meg.

Az érintett érdekelt feleknek küldött kérdőívben a válaszadókat megkérdezték az általuk 2008 óta – akár belföldi, akár határokon átnyúló szinten – indított, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások számáról. Összesen 5632 jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás megindításáról számoltak be. Ezek túlnyomó többsége nemzeti eljárás volt. A válaszadók a megadott időszakra vonatkozóan csak mintegy 70, a jogsértés megszüntetésére irányuló, határokon átnyúló eljárásról számoltak be. Ha tagállamonkénti bontásban vizsgáljuk ezeket a számokat, 2008 óta a következő tagállamokból számoltak be **a legtöbb jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás megindításáról**: Németország: bár nincsenek központosított és átfogó statisztikai adatok, a Németországi Szövetségi Köztársaság úgy nyilatkozott, hogy mindössze hét németországi feljogosított egység több mint 3000 eljárást indított. Ez azzal is összefügghet, hogy Németországban a fogyasztói piacok szabályozására hagyományosan magánjogi jogérvényesítés jellemző. Lettország: a Fogyasztóvédelmi Hatóság 956 esetről tett jelentést. Egyesült Királyság: az Office of Fair Trading (Tisztességes Kereskedelem Hivatala, OFT) 938 eljárásról számolt be. Ausztriában a külső tanulmány több mint 500 eljárást azonosított, a máltai kormány pedig 267 esetet jelentett.

Ami a **jogsértés megszüntetésére irányuló, határokon átnyúló eljárásokat** illeti, a megadott időszakban a legtöbb eljárást a következő tagállamokból jelentették: Németország: a Német Fogyasztói Szervezetek Szövetsége úgy nyilatkozott, hogy körülbelül 20 jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indított határokon átnyúló jogsértések miatt. Ausztria: a Szövetségi Munkaügyi Kamara úgy nyilatkozott, hogy 8 határokon átnyúló, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indított. A feljogosított egységek, valamint a fogyasztói

³ Tanulmány a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK irányelv alkalmazásáról, készítette az IBF International Consulting.

jogra szakosodott ügyvédek (barristerek) általában csak olyan ügyekben indítanak eljárást, ahol biztosított az osztrák bíróságok megfelelő jogállása.

A megindított eljárások sikerességi aránya rendszerint magas. Ennek oka azonban részben az, hogy a peres ügyekhez kapcsolódó költségkockázatok miatt a feljogosított egységek csak akkor indítanak a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást, amikor biztosak benne, hogy nyerni fognak.

2.2. A leginkább érintett gazdasági ágazatok

Bár nagyon sokféle gazdasági ágazatban került sor a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokra, az ilyen eljárások többsége az ágazatok szűk körére koncentrálódik.

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások által leginkább érintett ágazatokként a következőket említették a válaszadók:

- (1) távközlés;
- (2) bank és befektetések;
- (3) idegenforgalom és szervezett utazás.

Számos válaszadó említette a távértékesítési, a biztosítási és az energiaágazatot, a nem élelmiszer jellegű fogyasztási cikkek ágazatát és az utasszállítást is. Néhány válaszadó további érintett ágazatként megemlítette az ingatlanszektor és a ház körüli javításokat, valamint a nem banki intézmények általi hitelezést (az úgynevezett gyorskölcsönöket) is.

2.3. A fogyasztóvédelmi szabályok leggyakoribb megsértései

A fogyasztóvédelmi jogszabályok megsértése miatt számos, a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás indult. Emellett egyes tagállamok kiterjesztették a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatályát az irányelv mellékletében felsoroltakon kívülre is. Ez a kiterjesztés előnyös a fogyasztókra nézve, azonban a jogbiztonság biztosítása érdekében megfelelően hivatkozni kellene az irányelv mellékletében foglalt jogszabályokra. Németország, Ausztria, Portugália, Spanyolország, Bulgária és Hollandia olyan tagállamok, amelyekben a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatálya sokkal szélesebb a jogszabályoknak az irányelv mellékletében foglalt listájánál. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások többségét azonban csak korlátozott számú, a fogyasztók kollektív érdekeit sértő illegális gyakorlat megszüntetése érdekében indították.

A kérdőívre adott válaszok alapján a fogyasztók kollektív érdekeit sértő illegális gyakorlatok közül fontossági sorrendben a következők eredményezték leggyakrabban jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás megindítását:

- (1) tisztességtelen szerződési feltételek. Ez egyértelműen az a gyakorlat, amely miatt a leggyakrabban indítottak jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást;
- (2) tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és megtévesztő reklámok, egyenlő arányban.

Sokkal kisebb mértékben jogsértés megszüntetésére kötelező határozat meghozatalát eredményezték a fogyasztók jogainak egyéb olyan megsértései is, mint a jótállási szabályokra

vonatkozó előírások megsértése, az ármegjelölésre vonatkozó rendelkezések megsértése vagy kéretlen e-mailek küldése. Egyes tagállamokban (különösen Spanyolországban) folytak jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások a fogyasztói hitelről szóló irányelv alkalmazásával kapcsolatban is. Néhány tagállamban – ahol szélesebb a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatálya – indultak eljárások az alapvető szolgáltatások (pl. áramellátás) megszakadása miatt is. Ebben az esetben a jogsértés megszüntetésére irányuló rendelkezés teljes mértékben előírhatja a fogyasztói jogok betartását azáltal, hogy valamely felet egy bizonyos cselekmény elvégzésére kötelez. A szolgáltatások vagy közszolgáltatások spanyolországi megszakadása jó példa a jogsértés megszüntetésének elrendelését célzó ilyen jellegű eljárásra.

2.4. Feljogosított egységek: jogi környezet a különböző tagállamokban

A feljogosított egységek legfrissebb jegyzékében⁴ összesen 313 feljogosított egység szerepel. Ezeknek az egységeknek a száma és jellege igen eltérő az egyes tagállamokban. Míg több tagállam egyetlen feljogosított egységet jelölt ki (Hollandia, Írország, Lettország, Litvánia, Románia és Svédország), más tagállamok több mint 70-et (Görögország és Németország). Spanyolország, Olaszország és Franciaország a hivatalok számának tekintetében közepén helyezkednek el, a kijelölt feljogosított egységek száma 15 és 30 között van. Általánosan elmondható, hogy ha a tagállamok egyetlen feljogosított egységet jelölnek ki, az jellemzően a fogyasztóvédelemért felelős állami hatóság, bár léteznek kivételek (mint például Hollandia).

Azokban a tagállamokban, amelyek több feljogosított egységet jelöltek ki, ezek rendszerint a fogyasztóvédelmi ügyekért felelős helyi, regionális és országos szintű hatóságok, valamint a legrepresentatívabb fogyasztói szervezetek. A feljogosított egységek jegyzéke azon egységek felsorolását tartalmazza, amelyek jogosultak a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indítani egy másik tagállamban, de számos tagállamban a listán nem szereplő egyes jogi személyek jogállása is megfelelő ahhoz, hogy nemzeti szinten a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokat indítsanak. Egyes fogyasztói szervezetek kifogásolják, hogy túlzott mérlegelési jogkör van annak eldöntésére, hogy melyik jogi személyek szerepeljenek a jegyzékben, ami igazságtalan és önkényes döntéseket eredményezhet. Más szervezetek szerint pedig a fogyasztói szervezeteknek megfelelő jogállással kellene rendelkezniük arra, hogy jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indítsanak valamennyi tagállamban, mind nemzeti, mind határokon átnyúló ügyekben.

A tanulmányból az is kiderül, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások tényleges igénybe vétele az alkalmazásukra jogosult jogi munkatársak ismereteitől és képességeitől függ. A tapasztalatok azt is mutatják, hogy még azokban a tagállamokban is, ahol sok szervezet rendelkezik megfelelő jogállással a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások megindításához, csak a szervezetek kis hányada veszi igénybe ezt a lehetőséget.

2.5. A jogsértés megszüntetésére irányuló, határokon átnyúló eljárások: az irányelv kialakítása és a valós helyzet

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások európai uniós használatának megfelelő értékeléséhez tisztázni kell a határokon átnyúló peres ügyek fogalmát. Úgy tűnik, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló, határokon átnyúló eljárások, azaz a határokon átnyúló elemet is tartalmazó eljárások különböző formát ölthetnek.

⁴ HL C 97., 2012.3.31.

Az irányelvet úgy alakították ki, hogy lehetővé tegye A tagállam feljogosított egységei számára, hogy eljárást indítsanak B tagállambeli üzleti szereplők ellen, ha az utóbbiak az A tagállambeli fogyasztókkal való kereskedelem során megsértik a fogyasztóvédelmi jogszabályokat. Ahhoz, hogy ez lehetővé váljon, a feljogosított szervezeteket a külföldi bíróságok előtti perlési jogosultsággal ruházták fel. Ha B tagállambeli bírósághoz olyan kérelem érkezik, hogy a jogsértés megszüntetésére kötelező határozatot bocsásson ki egy olyan kereskedővel szemben, akinek az illetékességi területén van a székhelye, megtárgyalja az ügyet és határoz abban anélkül, hogy megkérdőjelezné A tagállam feljogosított egységének perlési jogosultságát.

A tanulmány egyik fő megállapítása azonban az, hogy az irányelv „határokon átnyúló ügyre” vonatkozó meghatározása a jogsértés megszüntetésére irányuló határokon átnyúló eljárások két lehetséges formája közül csak az egyiket fedi le, és igen ritkán alkalmazzák.

A „határokon átnyúló ügy” második, gyakoribb formája a B tagállamból A tagállamba irányuló kereskedelem esetén fordul elő. Az irányelv alkotóinak szándékával ellentétben azonban a pert egy A tagállambeli feljogosított egység indítja meg egy A tagállambeli bíróság előtt. A kereskedőt, bár a székhelye külföldön van, abban az országban perelik be, amely országra a kereskedelmi tevékenysége irányul. Ennek az eljárásnak megvan az az előnye, hogy a feljogosított egység a saját, ismerős jogrendszerében nyújthat be keresetet, ahol azt az eljárási jogot alkalmazzák, amelyet feltehetően a legjobban ismer. Emellett, ha az alkalmazandó jog A tagállam joga (a „Róma II-rendelet”⁵ 6. cikkében szereplő *lex loci damni* elv), és megoldható a jogi iratok külföldi kézbesítésének problémája, akkor a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás e második lehetséges formája a legkézenfekvőbb lehetőség. Ez lehetővé teszi a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás megindítását harmadik országbeli kereskedőkkel szemben is.

Egy sajátos jellegű „határokon átnyúló” eljárást indított 2009 májusában a DECO⁶, a franciaországi UFC-Que Choisir és a belgiumi Test-Achats szervezetekkel együttműködésben. Az „összehangolt fellépés” a légitársaságok általános fuvarozási feltételeivel volt kapcsolatos (93/13/EGK irányelv). Belgiumra vonatkozóan ítélet született, amely arra kötelezett három légitársaságot, hogy hagyjanak fel több tisztességtelennek tekintett szerződési feltétel használatával. A fogyasztói szervezetek valamennyi lépése összehangolt volt, ideértve az üggyel kapcsolatos reklámtevékenységeket, például sajtóközleményeket is. Az összehangolt fellépés e formája a határokon átnyúló együttműködés egy sajátos formáját képviselte, bár hivatalosan nem minősült határokon átnyúló peres ügynek.

2.6. A fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelettel való kölcsönhatás határokon átnyúló jogsértések esetén

A fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet kölcsönös jogsegélyi keretet hoz létre a nemzeti végrehajtó hatóságok számára, ami lehetővé teszi a hatóságoknak, hogy egymáshoz forduljanak nyomozási és/vagy végrehajtási jogsegélyért annak érdekében, hogy véget vessenek a rendelet mellékletében felsorolt jogszabályoknak nem megfelelő gyakorlatoknak. A fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet célja a fogyasztók kollektív gazdasági érdekeinek védelme, nem pedig az egyedi panaszok kezelése.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”) (HL L 199., 2007.7.31., 40–49. o.).

⁶ Associação Portuguesa para a Defesa do Consumidor.

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló irányelvre vonatkozó 2008. évi jelentés szerint a fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet hatást gyakorolt a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások használatára. A tapasztalatok szerint a fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet hatálybalépése óta a legtöbb állami hatóság azt választotta, hogy a rendeletnek a kölcsönös jogsegélyhez kapcsolódó mechanizmusait használja egy más tagállambeli kereskedő illegális gyakorlata elleni küzdelem céljára ahelyett, hogy közvetlenül az adott tagállam bíróságai előtt indítana a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást, mivel az első lehetőség kevesebb költséggel járhat a számukra. A kérdőívre 2011-ben adott válaszok megerősítik ezt a tendenciát, bár az egyik tagállami hatóság kiemelte, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások továbbra is értékes eszközként használhatók, ha a fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet mechanizmusai nem érik el a várt eredményt.

Végezetül, több válaszadó hangsúlyozta, hogy a jogszabályoknak a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló irányelv mellékletében foglalt listáját össze kellene hangolni a fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet mellékletében szereplő felsorolással.

3. AZ IRÁNYELV FOGYASZTÓKRA GYAKOROLT HATÁSA

A kérdőívre adott válaszok és a tanulmány megállapításai azt mutatják, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások sikeres eszközei a piaci szabályozásnak, különösen a tisztességes szerződési feltételek biztosítása terén. E tekintetben a fogyasztók jelentős előnyöket tapasztalhattak. Az eljárásoknak nem múltbeli károk orvoslására alkalmasak, sokkal inkább a jövőre lesz kihatásuk, és pénzben nehezen kifejezhetők.

Bár a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások önmagukban nem nyújtanak lehetőséget a múltban történt károk miatti kártérítés igénylésére, az ilyen eljárások indításának lehetősége már önmagában is értékes lehet. Szabályozási eszközként a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások elrettentő eszközként használhatók anélkül, hogy a bíróság előtt alkalmaznák azokat.

Egy másik fontos következtetés, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások különösen jól működnek olyan piaci szereplők esetében, akik bizonyos mértékben betartják a törvényeket. Az illegális kereskedők és bűnözők ellen azonban a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás nem mindig megfelelő megoldás a tiltott gyakorlatok megszüntetésére. Számos megkérdezett úgy véli, hogy ilyen helyzetekben büntetőjogi és közigazgatási szankciók – mint például a büntetések vagy az üzleti tevékenység folytatására vonatkozó speciális korlátozások bevezetése – válhatnak szükségessé a fogyasztóvédelmi jogszabályok betartásának biztosításához.

3.1. A fogyasztóvédelmi szabályokat érintő jogsértések számának csökkenése

Noha a legtöbb válaszadó és megkérdezett szakember úgy vélte, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatása nem mérhető kizárólag a bíróság elé került ügyek számában, mégis fontos lehetőség arra, hogy meggyőzze a vállalatokat a jogsértések önkéntes megszüntetéséről. Számos érdekelt fél esetében az a lehetőség, hogy adott esetben indíthatnak jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást, már önmagában is elrettentő hatású a jogszabályokat megsértőkkel folytatott tárgyalások során. Másfelől bizonyos esetekben, ha a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás sikeres, és kimondják, hogy az adott kereskedő gyakorlata illegális, a többi kereskedő jellemzően tartózkodik a hasonló gyakorlatok alkalmazásától még akkor is, ha jogilag rájuk nem kötelező a határozat.

A tanulmány eredményeit és a kérdőívre adott válaszokat figyelembe véve a következtetésünk az, hogy az irányelv a gazdaság egyes ágazataiban bizonyos mértékig elősegítette a fogyasztóvédelmi jogszabályok betartását a gazdasági szereplők körében, ahhoz azonban nem áll rendelkezésre elég adat, hogy ezt a csökkenést százalékos formában megbecsüljük.

3.2. A fogyasztókat ért károk csökkenése

A tanulmány egyik fontos következtetése, hogy az irányelv közvetlen minőségi előnyökkel járt a fogyasztók számára, bár nem feltétlenül volt lehetséges pénzben kifejezni ezeket az előnyöket. Ennek az az oka, hogy sok esetben nem lehet megállapítani azoknak a fogyasztóknak a pontos számát, akiket illegális tevékenység miatt kár érhetett. Ezenkívül sok szerződési feltétel, amelyet egy jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást követően illegálisnak nyilvánítanak, nem kapcsolódik a fogyasztók által fizetendő árhoz.

Ahhoz, hogy értékeljük a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásoknak a fogyasztókat ért károk csökkentése terén kifejtett lehetséges hatását, különös figyelmet kell fordítani azokra a tisztességtelen szerződési feltételekre, amelyek azonnali közvetlen hatást gyakorolhatnak a fogyasztók szerződés szerinti kötelezettségeire.

Egy adott szerződési feltétel bíróság általi semmissé nyilvánítását követően a kereskedő nem alkalmazhatja szerződéseiben a szóban forgó feltételt. Ez előnyös a fogyasztó számára, különösen, ha a feltétel árnövelő hatású vagy más pénzügyi hatást eredményez, és ilyen esetben az előny pénzben kifejezhető, mivel a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások közvetlen következményeként a fogyasztók jövőbeli terhei csökkennek. A spanyolországi „felkerekítési” ügyek például számos ágazatban (bank, távközlés, parkolás) az új illegális terhek betiltásához vezettek.

Ausztriában például jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást indítottak egy osztrák bank banki szolgáltatási szerződéseiben szereplő tisztességtelen feltételek miatt. 2009 augusztusában a bank a számlakivonatban arról értesítette az ügyfeleit, hogy a folyósámlák árai október 1-től a fogyasztói árindex 2008-as növekedésének megfelelően emelkedni fognak, ami 3,2 %-os emelkedést jelentett. A bank az általános szerződési feltételekben szereplő indexálási kitételekre hivatkozott, amely lehetővé tette a bank számára, hogy évente egyszer a fogyasztói árindex alakulásának megfelelően automatikusan megemelje a folyamatos kötelezettségekre vonatkozó árakat. Ez a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedés jelentős hatást gyakorolt a fogyasztókra, mivel 2011 tavaszán a hasonló feltételeket alkalmazó többi bank többsége tartózkodott attól, hogy automatikusan növelje az árakat, és ez az osztrák bankok sok millió ügyfele számára volt előnyös. Ez egyértelmű példa arra, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló sikeres eljárás érezhető hatást gyakorol a jogszabályok betartására, nemcsak az alperes tekintetében, hanem az egész gazdasági ágazatra vonatkozóan. Ezenkívül a fogyasztóknál jelentkező előny pénzben is könnyen kifejezhető volt.

Egy másik ügy, ahol a sikeres eljárásból eredő, a fogyasztóknál jelentkező előny konkrét összegekben is kifejezhető, a Foxtons ügye volt az Egyesült Királyságban⁷ (az ügy a magánszemély bérbeadókkal kötött bérleti szerződések tisztességtelen feltételeihez kapcsolódott). A tisztességességet a Foxtons következő feltételei esetében vizsgálták: a) a megújítás esetén fizetendő jutalék feltételei, b) az ingatlan eladásához kapcsolódó jutalék és c) a harmadik fél általi megújítás esetén fizetendő jutalék. A legfelsőbb bíróság (High Court)

⁷ <http://www.oft.gov.uk/OFTwork/consumer-enforcement/consumer-enforcement-completed/foxtons>.

hivatalosan kinyilvánította, hogy a Foxtons szerződéseiben szereplő bizonyos feltételek tisztességtelenek voltak, és a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedést hozott, amely megtiltja a Foxtons számára, hogy érvényesítse ezeket a feltételeket vagy hasonló feltételeket, vagy hogy jövőbeli szerződésekbe belefoglalja azokat. Az OFT szerint a fogyasztóknál jelentkező előny 4,4 millió GBP-t tesz ki, bár az egyik megkérdezett szerint könnyen kiderülhet, hogy a pozitív hatás ennek tíz–húszszorosa.

3.3. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatása a jogsértés által érintett egyéni fogyasztókra: jogorvoslati lehetőségek a különböző tagállamokban.

Az irányelv által bevezetett, a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás főszabályként nem teszi lehetővé az illegális gyakorlat miatt kárt szenvedett fogyasztók számára, hogy kártérítést kérjenek. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást követően illegálisnak minősített kereskedői gyakorlat által érintett fogyasztók jogorvoslati lehetőségei azonban tagállamonként változnak. Egyes tagállamok bizonyos mértékben továbbítják a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás hatását az érintett fogyasztóknak. A kérdőívre választ adók és a megkérdezettek közül sokan hangsúlyozták, hogy fontos kiterjeszteni a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatásait, hogy azok az egyéni fogyasztókat is elérjék, lehetővé téve számukra, hogy megfelelő kártérítést kapjanak az elszenvedett kárért. Az alábbiakban olvasható néhány, a különböző tagállamokban a fogyasztók rendelkezésére álló egyéni, illetve kollektív jellegű jogorvoslati lehetőség leírása.

a) Egyéni jogorvoslat

A legtöbb tagállamban nincs kapcsolat a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás és közöttük, hogy kártérítést ítélnék meg a fogyasztóknak az illegális gyakorlat miatt elszenvedett kárért. Így azoknak a fogyasztóknak, akiknek a jogait megsértették, egy rendes bírósághoz benyújtott kereset útján kell érvényesíteniük a jogaikat akár egyénileg, akár kollektív módon azokban a tagállamokban, ahol léteznek kollektív jogorvoslati mechanizmusok. Ezenkívül a fogyasztók által kártérítés igénylése érdekében indított ilyen eljárásokkal foglalkozó bíróságokat sok tagállamban nem köti a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban hozott korábbi határozat. A kártérítést igénylő fogyasztóknak bizonyítaniuk kell a jogsértést, a kárt és a kettő közötti okozati összefüggést.

Egyes tagállamokban azonban más a helyzet. A Bolgár Fogyasztóvédelmi Bizottság szerint például a fogyasztók kártérítési kereset benyújtása esetén hivatkozhatnak egy jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban hozott végrehajtható bírósági határozatra, és csak az őket ért kár összegét kell bizonyítaniuk. Luxemburgban a fogyasztó felhasználhatja a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban hozott bírósági határozatot arra, hogy kártérítés megítélését kérje a „juge de paix”-től. Írorszában a bíróságnak lehetősége van arra, hogy előírja a kereskedő számára, hogy fizessen kártérítést annak a fogyasztónak, akit a kereskedő tevékenységeinek következtében kár ért. Máltán a közigazgatási eljáráshoz kapcsolódóan elrendelhetik a fogyasztó által átadott összes pénz vagy vagyontárgy visszaadását.

Más tagállamokban az illegális gyakorlat által érintett fogyasztók egy bírósági határozat végrehajtása útján kaphatnak kártérítést, és a bíróság ekkor meghatározhatja, hogy hogyan kell megtéríteni az illegális gyakorlat által érintett fogyasztók kárát; kötelezheti például a kereskedőt a jogszerűtlenül kifizetett összegek visszafizetésére.

Hollandiában a bíróság elfogadta, hogy egy vállalat magatartásának jogellenessége megállapítást nyert az egyéni kérelmező tekintetében is, amennyiben ő tagja volt a

jogellenességet kinyilvánító rendelkezésben említett csoportnak. Ez azt jelenti, hogy egy kollektív eljárásban hozott, a magatartás jogellenességére vonatkozó ítélet kiindulópontként szolgálhat egy későbbi perben. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás így segített az egyéni kérelmezőnek abban, hogy bizonyítsa az alperes magatartásának jogellenességét.

b) Kollektív jogorvoslat

Néhány olyan tagállamban, ahol létezik kollektív jogorvoslati rendszer, egy jogsértés megszüntetésére irányuló sikeres eljárás bizonyos következményekkel járhat az érintett fogyasztók által indított, az illegális gyakorlat miatt bekövetkezett károk megtérítését célzó kollektív perre nézve, túlmenően a jogsértés megszüntetésére irányuló sikeres eljárásoknak az előző pontban említett szokásos hatásain.

Spanyolországban a jogsértés megszüntetésére irányuló eljáráshoz kapcsolódhat annak kérése, hogy fizessék vissza a jogszerűtlen gyakorlat eredményeképpen a fogyasztóktól kapott összegeket, és a határozat, amely egy gyakorlatot illegálisnak minősít, ebben az esetben meghatározza a kereskedő által fizetendő kártérítést is. Ha az érintett fogyasztókat azonosították, a bíróság meghatározza, milyen összeg jár az egyes fogyasztóknak. Létezik azonban néhány eljárási akadály, amely a gyakorlatban megnehezíti a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás és a kártérítés igénylésének összekapcsolását.

Hollandiában a károsult fogyasztók nevében eljáró felek kérhetik annak ítéletben való megállapítását, hogy a kárt okozó fél jogsértést követett el. Erről a megállapító jellegű ítéletről azt tartják, hogy ösztönzi a feleket a megegyezésre és arra, hogy az egyezséget a kollektív keresetekről szóló holland törvény (Wcam⁸) alkalmazása útján kötelezővé tegyék. A tömeges kártérítésekkel kapcsolatos kollektív egyezségekről szóló 2005. évi törvény rendelkezései szerint az amszterdami fellebbviteli bíróság a tömeges kártérítésekre vonatkozó egyezséget köthet egy kollektív érdekeket képviselő szervezet és a kárt okozó személy(ek) között, és ez az egyezés a csoport valamennyi tagjára nézve kötelező. A kiindulópont egy megállapodás, amelynek célja a kollektív károk megtérítése. A megállapodást kötő felek közös kérelmet nyújtanak be az amszterdami bírósághoz, hogy az nyilvánítsa kötelezővé a megállapodást. A Wcam szempontjából döntő fontosságú, hogy miután a bíróság kötelezővé nyilvánítja a megállapodást, az egyezés a sértettek egész csoportjára nézve kötelező. Fennáll azonban a kívülmaradás lehetősége. E rendszer egyik hiányossága az, hogy csak akkor működik, ha a felek megállapodásra jutnak, és még a magatartás jogellenességét megállapító határozat sem mindig elegendő az egyezés biztosítására.

Bulgáriában a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás megindításával egy időben a károsult felek kárának megtérítésére vonatkozó kérelmet lehet benyújtani. A bíróság megállapít egy határidőt, ameddig a károsult felek bejelenthetik, hogy részt vesznek az eljárásban. A bíróság határozatában elrendelheti, hogy kártérítést kell fizetni a károsult felek részére. A bírósági ítélet kötelező a jogsértés elkövetőjére, a felperesekre és minden olyan személyre nézve, akit kár ért ugyanazon jogsértés miatt, és nem jelentette be, hogy egyéni keresetet fog benyújtani. A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás megelőzi a kártérítési pert. Ha a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás sikeres, a fogyasztók egy csoportja kártérítési pert indíthat. Ebben a(z új) perben nem kell bizonyítaniuk a jogszabályok megsértését (az illegális gyakorlatot vagy tisztességtelen feltételt); csak az őket ért kár összegét kell bizonyítani. Bár a képviseleti jellegű kereset elbírálható ugyanabban az

⁸

Wet collectieve afwikkeling massaschade.

eljárásban, mint a jogsértés megszüntetésének elrendelésére irányuló kereset, vagy külön eljárásban, a bíróságok meglehetősen gyakran két külön eljárásba különítik el a két keresetet.

Svédországban a fogyasztói jogok kollektív kikényszerítése terén meghatározó szerepet játszik a fogyasztóvédelmi ombudsman is, aki csoportos kártérítési keresetet nyújthat be fogyasztói csoportok nevében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokban. Ezzel a lehetőséggel azonban csak kevés ügyben éltek.

4. A JOGSÉRTÉS MEGSZÜNTETÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁSOK HATÉKONYSÁGÁNAK AKADÁLYAI

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatékonyságát akadályozó tényezők a következő csoportokba sorolhatók: pénzügyi kockázatok, az eljárás hossza, az eljárás bonyolultsága, a határozatok korlátozott jogi hatása és a határozatok végrehajtása.

4.1. Az eljáráshoz kapcsolódó pénzügyi kockázat

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások szélesebb körű használatának egyik fő akadályaként az eljárások költségeit jelölik meg. Bár a bírósági illetékek általában alacsonyak, és az ügyvédek nem minden országban megfizethetetlenül drágák, a költség továbbra is lényeges elrettentő tényező, elsősorban a „vesztes fizet” elv miatt. Az ellenérdekelt fél illetékeinek és költségeinek kifizetési kötelezettsége miatt csak az „elveszíthetetlen” ügyeket viszik bíróság elé. A jobban finanszírozott feljogosított egységek azonban alkalmanként készek arra, hogy elvi kérdés esetén a bíróság elé vigyenek egy ügyet, vállalva a pervesztés kockázatát is. Azonban még egy ügy megnyerése sem zárja ki, hogy a feljogosított egységeknél pénzügyi kockázat jelentkezzen: az érdekelt felek megemlítik annak a kockázatát is, hogy az eljárás költségeit nem térítik meg abban az esetben sem, ha a felperes nyeri az ügyet, de az alperes nem képes megfizetni a költségeket. Ezenkívül egyes tagállamokban, például Ausztriában a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást kezdeményező fél köteles kártérítést fizetni, ha a közbenső eljárásban hozott határozatot később a főeljárásban hatályon kívül helyezik.

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások pénzügyi kockázata kisebb azokban a tagállamokban, ahol a kollektív érdekeket védő szervezetek mentesek a bírósági illetékek alól, és még támogatást is kérhetnek az általános költségmentességi rendszerben. Ez a helyzet például Spanyolországban, és ezt a lehetőséget mérlegelik jelenleg Hollandiában is. Spanyolországban ez a költségmentességhez való jog kiterjed az ügyvédi költségekre, a hirdetések vagy rendelkezések közzétételére, a másolatokra, igazolásokra stb. Azonban még azokban a tagállamokban is, ahol a fogyasztói szervezetek igénybe vehetik a költségmentességi rendszert, a fogyasztói szervezetek által tapasztalt legfőbb probléma a tömegmédiában való hirdetés költsége – amely szükséges, ha a fogyasztói szervezetek a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás mellett kollektív kártérítési pert is indítanak –, mivel ezt a költséget nem térítik meg.

Bulgáriában a fogyasztói szervezetek nem részesülnek a bírósági perekkel kapcsolatos semmilyen támogatásban, a fogyasztói szervezeteket az előző évben a fogyasztók érdekében tett lépések alapján finanszírozzák. A fogyasztói szervezeteknek kiutalt állami támogatás elosztásánál az egyik kritérium az előző évben a bíróságnál kezdeményezett, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások száma. Emellett Bulgáriában a polgári eljárási törvénykönyv további kritériumokat is meghatároz a kérelmek megengedhetőségével

kapcsolatban, amelyek szerint a „feljogosított egységeknek” bizonyítaniuk kell, hogy képesek vállalni az ügy viteléhez kapcsolódó terheket, ideértve a költségeket is.

4.2. Az eljárások hossza

A második akadály az eljárások hosszadalmas volta. Az elfogadható időtartam elképzelése tagállamról tagállamra változik. Érdemes kiemelni, hogy az eljárások hossza nem a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás mechanizmusához, hanem sokkal inkább a nemzeti bírósági eljárások szokásos lassúságához köthető.

Svédországban létezik egy különbíróság, a „Piaci Bíróság”, amely elsősorban a kollektív fogyasztói érdekek védelmét szolgáló, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokkal foglalkozik, ezért ott viszonylag gyors eljárás biztosított az ilyen ügyekben. A Piaci Bíróság előtti eljárások átlagos hossza azonban még így is körülbelül 11–12 hónap. Más tagállamokban a három bírósági tárgyaláson át tartó teljes eljárás hossza egyes összetett ügyekben meghaladhatja az 5 évet is.

Az eljárások hosszához kapcsolódó további akadály a végrehajtás kérelmezésének időpontja. Spanyolországban például – noha a törvény általános szabályként rendelkezik minden ítélet előzetes végrehajtásáról, és nincsenek a kollektív keresetekre vonatkozó olyan speciális szabályok, amelyek ellentétesek lennének ezzel az általános szabállyal – a bíróságok rendszerint úgy határoztak, hogy az ilyen rendelkezések ideiglenes jellege miatt nem engedélyezik a végrehajtást, így a feljogosított egységek kénytelenek várni a jogerős határozatig.

Bulgáriában az új polgári eljárási törvénykönyv előírásainak 2008. évi hatálybalépése azt jelentette, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokban hozott bírósági határozatokat fellebbezés esetén csak azt követően lehet végrehajtani, miután a harmadik fokú bíróság határozatot hozott.

4.3. Az eljárás bonyolultsága

A legtöbb érdekelt fél és szakértő úgy véli, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások szélesebb körű használata előtt álló egyik fő akadály az eljárás valós vagy látszólagos bonyolultsága. Ez a helyzet a más tagállamokban érvényes anyagi és eljárási szabályok ismeretének hiánya miatt még súlyosabb a határokon átnyúló ügyekben.

A határokon átnyúló ügyekben felmerülő, az érdekelt felek és a szakértők által megemlített egyik nehézség az, hogy a nemzetközi magánjog szabályainak alkalmazása bonyolult, különösen a joghatóságra (a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet, „Brüsszel I.”⁹) és az alkalmazandó jogra (a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló 864/2007/EK rendelet, „Róma II.”¹⁰) vonatkozó szabályok esetében. Az érdekelt felek beadványaiból nehezen kivehető, hogy ez az ismeretek hiánya, a tapasztalatlanság vagy a jogszabályok gyengesége miatt van-e így. A nemzetközi magánjog szabályainak uniós szintű harmonizációja kétségtelenül növelte a jogbiztonságot a néhány évvel ezelőtti helyzethez képest, amikor minden tagállam a saját szabályait alkalmazta. Mindazonáltal, a szabályok harmonizálása ellenére, az értelmezési kérdések továbbra is fennállnak, amíg az Európai Unió

⁹ HL L 12., 2001.1.16., 1–23. o.

¹⁰ HL L 199., 2007.7.31., 40–49. o.

Bírósága nem nyújt további iránymutatást az alkalmazásukról, különösen a szerződésen kívüli kötetmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló „Róma II.” rendeletet illetően, amely csak a közelmúltban vált alkalmazandóvá az Unióban.

A határokon átnyúló ügyekben folytatott, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások bonyolultsága mellett fennállnak gyakorlatibb jellegű egyéb problémák is, mint például a nyelvi korlátok és a külföldi cégalapítókhoz való hozzáférés nehézsége. Az egyik probléma a külföldi kereskedő azonosítása és címének megtalálása. Ez megnehezíti a figyelmeztető levelek kiküldését vagy egy a kereset benyújtását. Még ha azonosított is a kereskedő, külföldi vállalatoknak értesítéseket kézbesíteni hosszú időbe telhet és sikertelen lehet, különösen, ha a kereskedő csak egy postafiókcímet ad meg vagy hamis címet közöl¹¹.

4.4. A határozatok korlátozott hatása

Egy adott határozat sok tagállamban csak az adott ügyre és az érintett felekre vonatkozóan kötelező.

Egyes tagállamokban ezt az elvet kevésbé szigorúan alkalmazzák, különösen a tisztességtelen szerződési feltételek semmisségét illetően. Az elv szigorú alkalmazására jó példa Franciaország, mivel a tisztességtelen kikötések megsemmisítése csak a kereskedő jövőbeli szerződéseit érinti, így hiábavalóvá teszi a tisztességtelen szerződési feltételek ellen irányuló pereket, amennyiben a vitatott szerződési feltételt a kereskedő már nem ajánlja fel a fogyasztóknak.

Spanyolországban ha egy kikötést tisztességtelennek nyilvánítanak, a következmény az, hogy a kikötés *ex tunc* hatállyal semmissé válik, ami azzal jár, hogy visszaállítják a korábban fennálló helyzetet, és az illegálisan kifizetett pénzt vissza kell téríteni a tisztességtelen kikötés alkalmazása által érintett fogyasztóknak. Ezenkívül egyes esetekben a bíróságok elrendelték, hogy a semmisség hatályát ki kell terjeszteni az ugyanazon szerződési feltételt használó más vállalatokra is.

További probléma, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás hatálya nem terjed ki egész Európára, tehát egy illegális kereskedő egyik tagállamból a másikba költözhet, és megismételheti a cselekményeit. Egy érdekelt fél megemlítette azt is, hogy számos joghatóságban nem lehet intézkedést hozni egyének ellen. Az Egyesült Királyságban az OFT felléphet félrevezető reklámok miatt „bármely személy” ellen, aki/amely érintett egy reklám terjesztésében (például vállalati igazgatók és vezérigazgatók).

4.5. A határozatok végrehajtása

A korábbi részekben kiemelt nehézségek főként a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás deklaratív szakaszához kapcsolódtak. Ebből arra lehet következtetni, hogy miután elhárultak az akadályok, és a bíróság meghozta jogerős, a feljogosított egység számára kedvező határozatát, az ügy megoldódott. Ez azonban nem feltétlenül van így, mivel sok esetben a kedvező határozat meghozatala még nem jelenti azt, hogy a határozatot ténylegesen végre is hajtják, és megszűnik a jogsértés. Sok érdekelt fél hangsúlyozta, hogy nehéz biztosítani az elfogadott határozatok végrehajtását, különösen olyan esetekben, ahol az eladó vagy szolgáltató figyelmen kívül hagyja a határozatot, függetlenül a végrehajtott büntetésektől. A

¹¹ Az 1393/2007/EK és az 1206/2001/EK rendeletek gyorsították a határokon átnyúló iratkézbesítést és bizonyításfelvételt és növelték a jogbiztonságot ezeken a területeken.

tapasztalatok azt mutatják, hogy a jogsértésekkel csak akkor lehet megfelelően szembeszállni, ha a kereskedők olyan szankcióra számítanak, amely kellően elrettentő, és amelyet ténylegesen végre is hajtanak. Ha a szankció nem kellően elrettentő, sok kereskedő tudatosan elfogadja a jogi eljárás költségét, amely a megszerzett nyereséghez képest alacsony.

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban hozott határozatok be nem tartása miatt kiszabott szankciók tagállamonként változnak, de általában nem tekintik őket kellően elrettentőnek. Hollandiában a bírósági határozat be nem tartása esetén átalányösszeg megfizetését lehet kiszabni. Átalányösszeg megfizetésének kiszabása esetén az összeget a másik fél kapja meg. Svédországban a jogsértés megszüntetésére kötelező határozatokat be nem tartás esetén fizetendő bírság terhe mellett bocsátják ki. Bulgáriában 5000 és 23 000 BGN¹² közötti összegű pénzbüntetést szabnak ki bárkire, aki nem tartja be a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedést. Spanyolországban napi büntetés jár a be nem tartásért, 600 és 60 000 EUR közötti összeg a bírósági határozat végrehajtásában bekövetkező késedelem minden napjáért. Spanyolországban elméletileg büntetőjogi szankcióval sújtható bárki, aki tartósan nem tart be egy bírósági határozatot, de tudomásunk szerint jogsértés megszüntetésére irányuló eljáráshoz kapcsolódó ügyben ezt még soha nem alkalmazták.

5. A KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

5.1. Bevezetés

A jogsértés megszüntetésére irányuló eljárást az érdekelt felek és szakértők túlnyomó többsége korláta ellenére is hasznos eszköznek tekinti, amelyben komoly lehetőségek rejlenek, amennyiben a felismert hiányosságokat megfelelően orvosolják.

„A kollektív jogorvoslattal kapcsolatos egységes európai megközelítés felé” című, 2012. február 2-i európai parlamenti állásfoglalásban az Európai Parlament arra az álláspontra helyezkedik, hogy „a jogsértés megszüntetésére irányuló jogorvoslat fontos szerepet játszik a polgárok és a vállalatok uniós jog szerint fennálló jogainak védelmében, és a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről szóló 2006/2004/EK rendelet, valamint a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK irányelv alapján bevezetett mechanizmusok jelentős mértékben javíthatók az együttműködés és a jogsértés megszüntetésére irányuló jogorvoslat előmozdítása érdekében a határokon átnyúló ügyekben”.

Az érdekelt felek által javasolt, a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatékonyságának javítását célzó lehetséges intézkedések:

a) Nem jogalkotási intézkedések

Léteznek olyan intézkedések, amelyek elősegíthetik a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások alkalmazását és javíthatják azok hatékonyságát anélkül, hogy megváltoztatnák a jogi keretet akár európai, akár nemzeti szinten. Az egyik lehetséges intézkedés a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló **figyelemfelhívó kampányok és képzés** szervezése a feljogosított egységek számára, mivel közülük sokan nem rendelkeznek az eljárásokra vonatkozó megfelelő ismeretekkel. Egyes érdekelt felek eljárások közzétételét

¹² 2012. június 21-i árfolyamon 2 556 és 11 759 EUR közötti összeg.

javasolják (például egy **honlapon**), hogy nyilvánosságot kapjanak az Európában zajló, jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások. Egy ilyen honlap tájékoztatást nyújthatna a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatályáról és a különböző tagállamok eljárásjogi szabályairól is, lefordítva az EU összes hivatalos nyelvére.

b) A jogi keret lehetséges változásai

A legtöbb érdekelt fél úgy véli, hogy az irányelv lényegre törő, jól megalkotott jogszabály. Úgy tűnik azonban, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások használatának mértéke és hatékonysága az egyes tagállamokban a kelleténél jobban eltér egymástól. Az irányelv tartalmaz néhány alapvető szabályt, de jelentős mozgásteret hagy a tagállamok számára a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások jellemzőinek – köztük az eljárási szabályoknak és az eljárások hatályának és hatásainak – kialakítása terén. Az, hogy a különböző tagállamokban eltérő mértékben hatékonyak a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások, nagyrészt abból adódik, hogy a tagállamok eltérő módon ültették át az irányelvet a nemzeti jogba, és az egyes tagállamok eljárási és anyagi joga különböző. Számos válaszadó – köztük néhány tagállami hatóság – a magasabb fokú harmonizáció mellett érvel (az eljárás megindításának határideje, a bírósági határozat meghozatalának határideje és a költségek terén) a különböző tagállamok jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásainál, legalább a határokon átnyúló ügyekre vonatkozóan. Mindenesetre célszerű lenne, ha azokat az egyes tagállamokban használt rendelkezéseket, amelyek különösen hasznosak a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatékonyságának javítása terén, más tagállamokban is bevezetnék.

Az érdekelt felek számos olyan lehetséges intézkedést javasoltak, amelyek biztosítanák a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások gyakoribb alkalmazását és azok hatékonyságát. Néhány – bizonyos tagállamokban már létező – intézkedés európai szintű bevezetését is javasolták. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

1. **Az irányelv alkalmazási körének kiterjesztése** valamennyi fogyasztóvédelmi szabályra. Számos érdekelt fél támogatja a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hatályának kiterjesztését a mellékletben szereplő felsoroláson túlra, ahogyan az már meg is történt néhány tagállamban. Például a magánélet és a személyes adatok védelméről szóló jogszabályokat egyre inkább „fogyasztóvédelmi jogszabálynak” tekintik.
2. **A határozatok hatásainak kiterjesztése.** A legtöbb érdekelt fél úgy véli, hogy a fogyasztóknak közvetlen előnyt kellene, hogy jelentsen a sikeres ügyet követő ítélet, ahelyett, hogy kénytelenek lennének új eljárást indítani jogaik érvényesítése érdekében. Az irányelvet a fogyasztóknak járó kártérítés lehetőségére és a kártérítés módszerére vonatkozó egyértelmű rendelkezésekkel kellene kiegészíteni. Ezenkívül a jogsértésben érintett fogyasztók követeléseire vonatkozó elévülési időt fel kell függeszteni a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás időtartamára. Ha egy szerződési feltételt illegálisnak nyilvánítanak, e határozat hatályát ki kellene terjeszteni valamennyi hasonló, jelenlegi és jövőbeli szerződésre (egyes tagállamokban ez már most is így van).
3. **Gyorsított eljárások** az ideiglenes intézkedések esetén. Számos érdekelt fél pártolt egy olyan rendelkezést, amely minden jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásra vonatkozóan kötelező érvénnyel előírja a gyorsított eljárás lefolytatását, nem csak „adott esetben”, ahogyan az irányelv 2. cikke rendelkezik. Mivel azonban a

különböző nemzeti jogszabályok nem ugyanúgy értelmezik a „gyorsított eljárás” fogalmát, az irányelvnek tartalmaznia kellene bizonyos követelményeket a gyorsított eljárásra vonatkozóan, például a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban hozott bírósági határozat határidejével kapcsolatban.

4. **A tájékoztatáshoz való jog.** Számos érdekelt fél jelezte, hogy a feljogosított egységeknek betekintési joggal kellene rendelkezniük a jogszerűtlen gyakorlatot folytató vállalkozások nevére és hivatalos címére vonatkozóan. A vállalatokat kötelezni kellene arra, hogy elérhetővé tegyék az általuk használt szabványos szerződéseket, ahogyan az Spanyolországban van, ahol a szabványos szerződési feltételeknek szerepelniük kell a „Registro de Condiciones Generales de la Contratación”-ban. A legtöbb érdekelt fél emellett úgy véli, hogy a fogyasztók tájékoztatása és a kereskedők elrettentése érdekében a határozatokat közzé kell tenni. Egyes tagállamokban ez már most is így van.
5. **Finanszírozás.** A legtöbb érdekelt fél úgy véli, hogy a „vesztes fizet” elvet a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokban továbbra is alkalmazni kell. Néhányan azonban elismerték, hogy ezt az elvet rugalmasan, a feljogosított egységek számára kedvező módon kell alkalmazni, ahogyan azt egyes tagállamokban már teszik.
6. **A határozatok végrehajtását** javítani kell. E célból számos érdekelt fél szerint elő kell írni a tagállamok számára, hogy elrettentő büntetéseket szabjanak ki a jogsértés megszüntetését elrendelő intézkedések be nem tartása esetén, annak biztosítása érdekében, hogy a tisztességtelen üzleti gyakorlatok veszteségesek legyenek a kereskedők számára.

Végezetül számos érdekelt fél, köztük egyes tagállamok hatóságai kijelentették, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások tökéletesítése mellett a fogyasztók kollektív jogorvoslatára vonatkozó mechanizmust kell bevezetni európai szinten.

6. KÖVETKEZTETÉS

A fenti megállapítások alapján a Bizottság az irányelv alkalmazását illetően a következő következtetéseket vonja le:

Hiányosságaik ellenére a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások hasznos eszközként használhatók a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmében. A feljogosított egységek egyre inkább felismerik az irányelvben rejlő lehetőségeket és tapasztalatokat szereznek az alkalmazása terén.

Jelentős eltérések mutatkoznak azonban a tagállamok között az eszköz használatának szintje és hatékonysága tekintetében. A jelentésben azonosított számos hiányosság miatt a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások lehetőségeit még azokban a tagállamokban sem aknázzák ki teljes mértékben, amelyekben az ilyen eljárásokat meglehetősen hatékonnak tartják és széles körben alkalmazzák. A legfontosabb hiányosságok: az eljáráshoz **kapcsolódó magas költségek**, az eljárások **hossza**, az eljárások **bonyolultsága**, a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban hozott határozatok viszonylag **korlátozott hatása** és a határozatok végrehajtásának nehézsége. Ezek a nehézségek különösen jellemzőek a jogsértés megszüntetésére irányuló, határokon átnyúló eljárások esetében.

A Bizottság tudomásul veszi az érdekelt felek által felvetett problémákat és az azok kezelésére tett javaslatokat. A Bizottság a továbbiakban is nyomon követi az irányelv tagállamokbeli alkalmazását. Tovább vizsgálja, hogyan lehetne a tagállamokkal együtt legjobban kezelni a jelentésben azonosított problémákat, és miként lehet fejlődést elérni a jelenlegi jogi kereten belül. A Bizottság úgy véli, hogy a jelenlegi szakaszban nincsenek kellően megalapozott okok az irányelv módosításának javaslatára, és az irányelv alkalmazására vonatkozó következő jelentés elkészítésekor felülvizsgálja majd a helyzetet.